

Пустовіт О.Ю.,
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри цивільного та господарського права
юридичного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. У світлі світових тенденцій відносно нестатку продуктів харчування, Україна займає особливе місце, оскільки сільське господарство є однією з ключових галузей національної економіки, яка може забезпечити харчування щонайменше 400 мільйонам осіб. Важливо відзначити, що навіть під час активних бойових дій майже третина сільськогосподарської продукції експортується, що становить 53% валютних надходжень до бюджету держави. Зокрема, рослинництво, яке є провідною галуззю сільського господарства і забезпечує понад 80% виробництва валової продукції в останні роки, продемонструвало позитивні тенденції.

Стан дослідження. Під час написання даної роботи, автори аналізували інформацію, знайдену у роботах таких вчених як Нечипоренко О. М., Россоха В. В., Косташ Л. М., Грищенко О. Ю., Людвенко Д. В. Та інших, які досліджували питання становлення, розвитку та реформування сільгоспвиробництва та його адаптації до умов та обставин воєнного часу.

Мето статті є дослідження нормативно-правового забезпечення процесу розвитку виробництва сільськогосподарської продукції, а також розглянути перспективи, тенденції та шляхи післявоєнного відновлення галузі.

Виклад основного матеріалу. Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року серйозно підірвало виробництво та торгівлю продовольством в країні, що створило загрозу продовольчій безпеці України та світу. Атаки російської армії на українське сільське господарство, такі як обстріли сільськогосподарських об'єктів та інфраструктури по всій території України, знищення та спалювання сільськогосподарських земель у зонах активних бойових дій, блокада чорноморських портів та вибух на Каховській ГЕС, суттєво ускладнили функціонування українського аграрного сектору. Основні стратегії для забезпечення функ-

ціонування аграрного сектора в умовах повномасштабної війни повинні бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга виробництва, перероблення, зберігання та постачання населенню харчових продуктів. Важливими є збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, створення нових об'єктів для зберігання та перероблення продукції, інтеграція державного та приватного секторів для постачання харчових продуктів.

Розглянемо основні заходи, які впроваджено в Україні для підтримки та сприяння сільськогосподарським товаровиробникам у їхній діяльності:

1. Створено можливість отримання додаткової фінансової підтримки від держави для забезпечення проведення посівної кампанії та збору врожаю через програму «Доступні кредити 5–7–9%» [1], яка передбачає надання безвідсоткових кредитів. Крім того, сільськогосподарським виробникам надаються гранти для розвитку власного бізнесу у сферах садівництва, ягідництва, виноградарства та тепличного господарства [2].

2. Запроваджено спрощену процедуру реєстрації сільськогосподарської техніки для зменшення бюрократичних процедур для фермерів [3].

3. Здійснюється інтенсивний моніторинг продовольчої безпеки та сільськогосподарської інфраструктури, включаючи аналіз попиту та пропозиції основних видів сільськогосподарської продукції. Також визначається список ключових товарів зі значною соціальною важливістю, і проводиться регулювання цін, торговельних надбавок та нормативів рентабельності для цих товарів і послуг. Визнана необхідність формування списку підприємств, економічна діяльність яких має важливе значення для агропромислового сектору в цілому, і забезпечення фінансування їх розширення, відновлення та будівництва [4].

4. Звільнено від оподаткування ввізним митом товари, які використовуються для забезпечення зберігання, транспортування, завантаження та розвантаження зернових та олійних культур [5].

5. Законом України про внесення змін до деяких законів країни щодо безперервного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану була спрощена державна реєстрація пестицидів і агрохімікатів; розширено перелік агрохімікатів, які можна ввозити в країну, виробляти, застосовувати та рекламувати не маючи держреєстрації; спрощено порядок уповноваження приватних лабораторій, фітосанітарні вимоги при переміщенні продукції [6].

Важливим завданням для уряду є не тільки стабілізація виробництва сільгосппродукції під час війни, а й розробка стратегій дій для післявоєнного становлення тих самих процесів. Після війни потрібно забезпечити диверсифікацію розвитку аграрного сектора шляхом підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості агропідприємств, формування ринкових інститутів, підвищення ефективності використовуваних ресурсів, зміцнення продовольчої безпеки, розвиток експорту та створення комфортних умов проживання на селі. Нова повоєнна модель розвитку аграрного сектора має бути збалансована з економічними та екологічними аспектами, що відповідають цілям сталого розвитку. Розвиток галузевої структури після війни потребує активізації шукання можливих резервів та прискореного зростання. Основна увага має бути спрямована на агрокліматичні умови, ґрунтові особливості та традиційні культури регіону. Важливо також забезпечити належний рівень водних та матеріально-технічних ресурсів, забезпечити зручний доступ до переробних підприємств та логістичних каналів і впровадити інноваційні технології.

У зв'язку з підвищенням цін на добрива, паливо та зниженням закупівельних цін на продукцію аграрного сектору, важливим стає використання альтернативних джерел підживлення. Одним з таких можливих джерел є дигестат, який може допомогти частково знизити витрати на виробництво, а отже і собівартість.

Удосконалення регіонального розміщення має на меті забезпечення рівноваги між виробництвом сільськогосподарської продукції та потребами регіонів у харчових продуктах. Також необхідно збільшувати експортний потенціал, особливо щодо тваринницької продукції, такої

як молоко, м'ясо та яйця. Фактичне споживання тваринної продукції не відповідає науковим стандартам, тому важливо розробити стратегії збільшення виробництва відповідно до потреб населення.

Необхідні обсяги виробництва тваринницької продукції повинні бути визначені з урахуванням потреб населення, можливості експорту та імпорту. Загалом, країна має забезпечити як внутрішні, так і зовнішні потреби в продукції рослинництва, враховуючи баланс споживання населення та експортні зобов'язання.

Необхідно сприяти рівноправному розвитку різних форм організації господарювання, зокрема в аграрному секторі України. Державна політика повинна спрямовуватися на стимулювання інклюзивного та різноманітного розвитку, зосереджуючись передусім на підтримці малих форм господарювання у сільській місцевості. Це вимагає інституційної та фінансової підтримки середніх і малих сільськогосподарських виробників.

Фермерські та приватні селянські господарства можуть виступати як центри економічного зростання, що забезпечують зайнятість значної частини сільських територій та стимулюють розвиток дрібних господарств у навколишніх районах.

Одночасно важливо розвивати виробництво та переробку сільськогосподарської продукції на принципах циркулярної економіки. Агропідприємства та фермерські господарства мають можливість стати підприємствами з повним циклом виробництва, де використовуються інноваційні технології для безвідходного та відновлювального виробництва. Це передбачає повне перероблення відходів, використання екологічно чистих технологій та точного землеробства для ефективного використання ґрунтів [7].

Наприклад, відходи рослинництва та тваринництва можна використовувати місцево для виробництва біоенергії або як добрива. Важливим є розвиток мережі підприємств з перероблення та видалення відходів тваринництва, таких як ветеринарні заклади, для безпечної утилізації та запобігання забруднення довкілля.

Висновки. Основні стратегії для забезпечення функціонування аграрного сектора в умовах повномасштабної війни спрямовані на збереження ефективності ланцюга виробництва, перероблення, зберігання та постачання населенню харчових продуктів. Важливою стає не лише стабілізація виробництва під час війни, а й розробка стратегій дій для післявоєнного

відновлення. У цьому контексті були впроваджені ряд заходів для підтримки та сприяння сільськогосподарським товаровиробникам. Зокрема, була створена можливість отримання додаткової фінансової підтримки від держави для проведення посівної кампанії та збору врожаю через програму «Доступні кредити 5–7–9%», надані гранти для розвитку бізнесу у сферах садівництва, ягідництва тощо. Також спрощено процедуру реєстрації сільськогосподарської техніки та здійснюється інтенсивний моніторинг продовольчої безпеки та сільськогосподарської інфраструктури.

Удосконалення повоєнної галузевої структури слід здійснювати у напрямі прискореного розвитку та пошуку резервів. Передусім слід звертати увагу на агрокліматичні та ґрунтові особливості, традиційні культури регіону, забезпеченість водними та матеріально-технічними ресурсами, зручний доступ до переробних підприємств та каналів логістики, впровадження інноваційних технологій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Оптимізація Державних програм «Доступні кредити 5-7-9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» в умовах воєнного стану : прес-центр Міністерства Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/optimizatsiia_derzhavnikh_program_dostupni_kredit_5-7-9_ta_dostupnii_finansovii_lizing_5-7-9_v_umovakh_voennogo_stanu_infografika-3892

Пустовіт О.Ю. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нові обставини, спричинені війною на території України, сприяли появі певних загроз у сфері виробництва та забезпечення продовольчою продукцією власного населення, але й для інших країн світу. Таким чином, проблема забезпечення належного рівня сільськогосподарського виробництва на території України набуває глобального характеру. З початку введення воєнного стану на території України прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на забезпечення та підтримку безперешкодного, стабільного та високоякісного виробництва сільськогосподарської продукції, також були розроблені стратегії розвитку, стабілізації, експорту товарів. Це важливо, оскільки саме виробництво є ключовою складовою продовольчої безпеки будь-якої країни. Отже, актуальність статті зумовлюється необхідністю у сталому та динамічному розвитку виробництва сільськогосподарської продукції, оскільки дана галузь становить велику частку економічного базису України. Мета написання статті – розглянути основні заходи, які були запроваджені в Україні для стимулювання та встановлення гарантів для виробників продукції АПК. Об'єктом дослідження постає розгалужена комплексна система посіву, вирощування, збирання, переробки, транспортування продукції аграрного комплексу. Предметами дослідження є усі аспекти процесу виробництва сільгосппродукції, починаючи від безпечності вирощування та збирання сировини і закінчуючи логістичною системою для експорту готового товару. Наголошено, що удосконалення регіонального розміщення має на меті забезпечення рівноваги між виробництвом сільськогосподарської продукції та потребами регіонів у харчових продуктах. Також необхідно збільшувати експортний потенціал, особливо щодо тваринницької продукції, такої як молоко, м'ясо та яйця. Фактичне споживання тваринної продукції не відповідає науковим стандартам, тому важливо розробити стратегії збільшення виробництва відповідно до потреб населення. Удосконалення повоєнної галузевої структури слід здійснювати у напрямі прискореного розвитку та пошуку резервів. Передусім слід звертати увагу на агрокліматичні та ґрунтові особливості, традиційні культури регіону, забезпеченість водними та матеріально-технічними ресурсами, зручний доступ до переробних підприємств та каналів логістики, впровадження інноваційних технологій тощо.

Ключові слова: агропромисловий сектор, посівна кампанія, продовольча безпека.

2. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>

3. Про внесення змін до Порядку відомчої реєстрації та зняття з обліку тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньобудівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2022 р. № 434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/434-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 327-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#Text>

5. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 15.08.2022 № 2510-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text>

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 2246-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-20#Text>

7. Нечипоренко О. М., Россоха В. В., Людвенко Д. В., Грищенко О. Ю. Розвиток виробництва сільськогосподарської продукції. *Розвиток аграрного сектору та сільських територій в умовах воєнного стану й повоєнного відновлення* : наукова доповідь; Національна академія аграрних наук України [та ін.]. Київ : ННЦ "ІАЕ", 2023. [Розд.] 1. С. 7-41. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/27138>

Pustovit O.Yu. REGULATORY AND LEGAL ENSURANCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN MARTIAL ARTS CONDITIONS

The new circumstances caused by the war on the territory of Ukraine contributed to the emergence of certain threats in the sphere of production and provision of food products for its own population, but also for other countries of the world. Thus, the problem of ensuring the proper level of agricultural production on the territory of Ukraine takes on a global character. Since the introduction of martial law on the territory of Ukraine, a number of legislative acts have been adopted aimed at ensuring and supporting the unhindered, stable and high-quality production of agricultural products, and strategies for the development, stabilization, and export of goods have also been developed. This is important because production itself is a key component of any country's food security. Therefore, the relevance of the article is determined by the need for sustainable and dynamic development of the production of agricultural products, since this industry constitutes a large part of the economic base of Ukraine. The purpose of writing the article is to consider the main measures that were introduced in Ukraine to stimulate and establish guarantees for producers of agricultural products. The object of the research is the extensive complex system of sowing, growing, harvesting, processing, and transportation of the products of the agrarian complex. The subjects of the study are all aspects of the agricultural production process, starting from the safety of growing and harvesting raw materials and ending with the logistics system for exporting the finished product. It was emphasized that the improvement of regional placement aims to ensure a balance between the production of agricultural products and the needs of the regions in food products. It is also necessary to increase the export potential, especially for livestock products such as milk, meat and eggs. The actual consumption of animal products does not meet scientific standards, so it is important to develop strategies to increase production in accordance with the needs of the population. The improvement of the post-war industry structure should be carried out in the direction of accelerated development and the search for reserves. First of all, attention should be paid to agroclimatic and soil features, traditional cultures of the region, provision of water and material and technical resources, convenient access to processing enterprises and logistics channels, implementation of innovative technologies, etc.

Key words: agro-industrial sector, sowing campaign, food security.